

هەولە ناکامەکانی ڕاگەیاندىن لەدروستکردنى سەرۆكى پىرۆزدا

محەمەد حوسەين

muhemedhusen@yahoo.com

پەيوەندى نىوان دەزگاكانى ڕاگەياندىن و سەرکردە سياسىيەكان لەكوردستان و عىراقيشدا پەيوەنديەكى تەندروست نىيە ، ئەو پەيوەنديە نىيە كە ڕاگەياندىن ئەخاتە پىگەى دەسلالتى چوارمەووە بەرامبەر دەسلالتەكانى تر ، (ئەو وەھمەى كەرپۆزانە ميدياكارەكان ئىراى محەلى خۇيانى پىئەكەن) . هىچ كۆمەلگايەك نابىنرئىت لەم جىهانەدا هىندەى كۆمەلگايى كوردى و عىراقى دەزگاكانى ڕاگەياندىنى (بەھەلاوئىردى چەند دەزگايەكى ئەھلى و سەربەخۆ) بەشان و باالى سەرۆك و پىاوانى كۆشكى سەرۆكايەتيدا ھەلئەت ، لەبەرامبەرىشدا ، كەم كۆمەلگايە ھەيە ھىندەى ئىيمە سەرۆكى دور لەخواست و بەرزەووەنديەكانى خەلكى بەرھەم ھىناپىت ، سەرۆكەك لەشاشەى Tv يەكاندا خۆشەويستى ھاوئالتىيانى بەسەردائەبارئىت و لەناو گەرەكە ميللىيەكانيشدا رق و تورەيى ئەو خەلكانەى ئاو و كارەبايان نىيە . بىگومان دروستبونى ئەم جۆرەسەرۆكانە ئەنجامىكى سروشتى ئەو پەيوەنديە خراپەيە كەدەزگاكانى ڕاگەياندىنى بەسەرۆكەووە گرئداو ، دواترئىش بەرھەمھىنانى ئەوكلئىشە خراپەى ھەلسوكەوتى جەماوەريە لەلايەن ئەم ڕاگەياندىنەووە كەواى كردووە سەرۆك ھەر چاوپەرئى ئەووە بىت ھاوئالتىيان ھەلپەركئى بۆبەكەن و چەپلەى بۆلئىبەدەن ، نەك لئى بىرسنەووە و چاوپەرئى جىبەجىبەكردنى بەلئىنەكانى بەكەن . لە عىراقى نوئيدا گرنگترئىن دەرگەوتئىك كەدەزگاكانى ڕاگەياندىن نەيانوويستوووە لئى تئىگەن ئاوابونى ئەو ھەل و مەرجەيە كە سەرۆكى فرئادپەرس و كارئىزماى بەرھەم ئەھئىنا ، مەحالى بەدەست ھىنانى ئەو بونئىادە كۆمەلايەتى و ئىدارى و ئابورى و ميدياىيەيە كەبۇدروست كردنى ھەر كارئىزمايەك پئويستە . ئەمەيش واى كردوووە ئىتر بەئاسانى ئەو كەسە نەدۆزئىنەووە كە بەجاريك ھەموو ھاوئالتىيان چەپلەى بۆلئىدەن و قنچە پئى ھەلپەركئى بۆبەكەن . ئەمە تايبەتمەنديەكى ئەو واقە تازەيە كە دواى ئاوابونى خۆرى سەدام حوسەين لەعىراقدا ھاتۆتە ئاراو . ئەوانەى ھەولئى بەكارئىزماكردنىيان بۆئەدرئىت ھەمئىشە دەستكورت ئەبەن لەدابئىن كردنى پئىداوويستىە مادى و مەعنەويەكانى سەرخستنى پرۆزەكەيان .

ئەم بارو دۆخە تازەيە ھىندەى پەيوەندى دارە بە پىكھاتەى ديمۆگرافى ھەمەجۆرى خەلكى عىراق و ، ئالۆزبونى ھاوكئىشەسياسىيەكان و لەدەست دەرچونى گۆرەپانى عىراق وەك ئەو رۆبەرە حازرەدەستەى كەچاوپەرئى سەرکردەى ميژوويى بكات ، دەرھاويشتەى پئىشكەوتنى ھۆشيارى ھاوئالتىيان خۇيان نىيە ، ئىيمە تواناو ھەلو مەرجى دروست بونى كارئىزمامان لەدەست داو ، نەك ئەووەى خۇمان ھۆشيارى رەتكردنەووەى كارئىزمامان لا گەلائە بوبئىت . بەلام لەلاى ميدياكارە ئاراستەكراوەكان ئەم دۆخە تازە بەجۆرئىكى تر ھەلسوكەوتى لەگەل كراو ، ھەر كام لەدەزگاكانى ڕاگەياندىن تەماشاكەى دەبئىنى ئەجئىنداىەكى تايبەتى ھەيە بۆدەرختن و پىرۆزكردن و گەورە كردنى كارئىزمايەك ، يان سەرکردەيەكى سياسى و ئاينى . دەزگايەكى ڕاگەياندىنى ئاراستە كراو نابئىن گەر لەپشتى سەريەووە وئىنەى كارئىزمايەك ھەلئەواسرابئىت (لەھەمان ئەو شوئىنانەدا كەپئىشتر

وینەکانی سەدام حسینی تیاھە ئاسرا بو) ، ھەر لەسیستانی و سەدرەوہ تائەگاتە تالەبانی و بەرزانی و جەعفەری و الحکیم ھتد . وەک ئەوہی قەدەری بێت میدیای رەسمی لەعیراقدا بەبێ سیبەری سەرۆک نەتوانی بژی . سادەترین نامازەیک ئەم دیاردەییە نیشانمان بەدات ئەوہیە کە تائیسٹایش سیاسەکان چوارچۆی گوتارو عەقڵی میدیاکارەکانمان بۆدیاری ئەکەن ، نەک ئەوہی میدیاکارەکان توانای کاریگەری رۆشنگەرەنەیان ھەبێت لەسەر عەقڵی سیاسەکان ، یان وەک ئەوہی خۆیان ئەلێن چاوی سانسۆرو و دەسلاتی چوارەم بن لەبەرامبەریاندا .

گەر بپرسین بۆچی دروستبونی کاریزما لەعیراقدا بۆتە مەحال ؟ ئەوا وەلامیکی زۆرسادە ھەییە کەدەلێت : لەبەرئەوہی عیراق سوپای یەکگرتوی نەما ، یەک دۆزی ھەمەگیرو گشتی نیە ھەمووان لەدەوری کۆبەنەوہ ، ئەو ھارمۆنیەت و سەنترالیزمە ئیداریەیی نەما لەزاخۆوہ تابەسەر بەبەریارێک ھەئسورپێت ، یەکانگریەکی جەماوہری تیانہە تابکرێت ھیزی سیاسی سەرتاپاگیری خۆی بەرھەم بێنیت ، لەباشترین حالەتدا ، بەھیزترین کاریزماکانی سنوری ئەو پێکھاتەو گروپ و sect(تائیفە) تێنایە پێنیت کەلێیەوہ ھاتووہ ، ئەمەیش نایانکاتە خاوەن ئەو ئەفسانە گەورە کەبۆئەوہ بشتین کاریزمایەک بن بۆھمو عیراق ، لێرەوہ تیکشکانی ھەموو ئەو ھەولانە دەست پێئەکات کە لەپەرۆسەیی بەرھەمھێنانی کاریزما خراوتە گەر ، رۆبەری ئەم ھەولانەیش ھێندە بەرفراوانە کەتەواوی کاری رۆژانەیی دەزگاکانی راگەیانندن دەگریتەوہ (بەھەلاویردی ئەو کەنالە سەربەخۆو نازدانەیی کەکەمینیەکی کەم پێک دێنن لەناو ماسمیدیای عیراقی و کوردستانییدا و بەئکو لەپۆی نامرازو دەزگای گەیانندیشەوہ کەنالی کاریگەری وەک TV و سەتەلاتی تیان لەبەردەستدا نیە) . گرییەکی تر لەم ھاوکێشەدا خودی ئەو بەرپێزانەییە کەپەرۆژەیکەن بۆ بون بەکاریزما ، ئەمانە سەرەتاییترین پێداویستی دروست بونی کاریزمایان لەگەڵ خۆیاندا ھەئەگرتووہ . کە بریتییە لەھاوسۆزی و ژیان لەناو نازارو مەینەتیەکانی خەئکدا ، یاخود رەواپەتی وەرگرتن لەو بێبەشی و مەینەتیانەیی کەخەئک بەدەستیەوہ ئەنالینیت (وەک نمونەیی ئەحمەدی نەژاد و خەئکی ئێران) . ھەموو کاریزمایەک بەر لەوہی بگاتە کورسی دەسلات لایەنگریەکی بەھیزی جەماوہریکی بەرفراوانی ھەمەجی ئەوئیت کە کۆپرانە بۆمەرگ و بۆژیان چەپلەیی بۆلێدن ، بەلام لای ئەم بەرپێزانە ئەتمۆسفیریکی لەم جۆرە بونی نیەو بەرنامەیی بون بەکاریزمایشیان تەواو جیاوازە . ئەمانە دەخوازن لەسەرەوہ خۆیان بەسەر خەئکدا بسەپینن نەک لەخوارەوہ بئکەییەکی جەماوہری بەھیز بیانسەپینیت . بۆئەم خواستەیشیان تەنھا نامرازیک بەدەستیانەوہ بێت کەنالەکانی راگەیانندن ، گرتی راگەیانندیش ئەوہیە ناتوانیت ئەورەزامەندیە جەماوہریە دروستبکات کەئەوان وەکوو سەرکردەیی میژوویی پێویستیان پێی ھەییە ، چونکە ھاوکات لەگەڵ کەنالی ھەر کاریزمایەکدا دەیان کەنالی تریش ھەییە و ھەر یەکەیان پەرۆژی کاریزمایەکی بۆخۆی ھەئگرتووہ ، فرەیی کەنال و ھەولتی کاریزمادروست کردن لەعیراق و کوردستانییدا وای کردووہ ئەو تەنھا میکانیزمەیی لەھەولەکانی کاریزما دروستکردندا خراوتە گەر(مەبەست دەزگاکانی راگەیانندن)، سیجر و کاریگەری خۆی لەدەست بەدات . لەم بوارەدا ئەوہی دەشیئت راگەیانندن پێی بکریت پێچەوانە کردنەوہی وینەییەکی ساختەیی رەزامەندی جەماوہریە بۆسەرۆک ، لەئەنجامیشدا ھەم سەرۆک دورئەخاتەوہ لەخواست و داوا راستەقینەکانی خەئک ، ھەم خەئکیش ئەکاتە پەرۆژیەکی پەنگخواردنەوہی رق و تورەیی بەرامبەر سەرۆک . باشترین نمونەیی واقعی ئەم دۆخە لای سەدام حسین ئەبیینەوہ ، یەکیئک لەکێشە سەپرو سەمەرەکانی سەدام حسین ئەوہیە تائیسٹایش نازانیت کەئەنزال و کیمیابارانەیی ھەئەبجەو گۆرەبەکوئەئەکانی باشوری کردووہ کاریکی باشی کردووہ ، یان خراپ و نادروست . چونکە ھیچ کام لەم تاوانانەیی بەبێ پشتیوانی و پاساوانی لەشکرکی گەورەیی میدیاکارو نوسەر و شاعیرو رۆژنامە نوس ئەنجام نەداوہ . تائەو تواناسازی کردنی ئەم تاوانانەیی ھەبوو ، لەعیراقدا زۆربەیی قەئەم بەدەستەکان پشتیوانی بوون ، ئیسٹاھەرئەوانەیشە کردوانەتە ترسناکترین سەرکوئکاری سەدەییەک .

بۆئەم كېشەيە ناكىرىت چارەسەر بۆدەزگاۋ مىدىياكارەكان پېشىنار بىكەين ، ئەۋان لەغەفلەتەۋە نەكەۋتۈنەتە داۋى ئەم پەيۋەندىيە ھەلەۋە ، بەلكو قوتى ژيانى رۇزانە ناچارى كردون لەۋ بازنە دەرئەچن . ئەكرىت ئىمە رولەسەركردەكان بىكەين و داۋايان لىبىكەين سىبەرى خۇيان لەسەر فەزاي راگەياندىن لاپەن و ھەۋل بىدەن پەيۋەندىيەكى دروست بەمىدىياكارەكانەۋە بىبەستىن . ئەۋ بارودۇخەي (عبدالناسر و دىگۇل) ى بۆمسرو فەرنسا بەرھەم ھىنا ھەر بەتەنھا شاشەي TV يەكان دروستيان نەكرد ، بەلكو كۆمەللىك پېشمەرجى سىياسى و كۆمەلئەتەي و سەربازى و ئابورى و ...ھتد دروستى كرد كەبەراستى ھەم سەركردەكانى ئىمە ھەزەرن لەدابىن كىردىدا ، و ھەم جىھانى سەدەي بىستويەكىش ئەم مۇدىلەي سەرۋكايەتى تىاھەرس نابلت . دواين پرسىارىك بەگونجاۋى بزەنم لەم بەرپزانەي بىكەين ئەۋەيە كە ؛ ئىمە تاكەي گىرۇدەي ئەم ئىشكالىيەتە ساىكۆلۇجىيە بەرپزتان بىن كەۋەمى بون بەكارىزما بۇي دروست كردون ؟ بۇ بىرلەدروست كىردنى پەيۋەندىيەكى مىدىيى نەكەينەۋە كەمىنبەرى لىكترگەشىتنى ئىۋە و ھاۋالاتىيەكانتان بىت ؟ ئاياكاتى ئەۋە نەھاتۋەۋە راگەياندىن لەشۋىن و جىگەي خۇيدا بەكاربھىنرىت و پەيۋەندىيەكانى خۇي ھەم لەگەل سەرۇك و ھەم لەگەل ھاۋالاتىيانىش ئاسايى بىكاتەۋە ، لەجىياتى ئەم رۇلە خراپەيش تائىستا گىراۋىيەتى رۇللىكى تەندروستترو باشتر بىبىنئىت ؟ بۇچى ۋەھا سەيرى ئىۋەيش نەكرىت كەۋا پىش ئەۋەي سەرۇك بن مرۇفن ، ۋەك ھەر مرۇقىكى تر كارى باش و خراپىش ئەكەن ، پىۋىستتان بەئاۋىنەيەكى راستگۆھەيە ھەمو رۇۋىك كارەباشەكان و ھەلەكانىشتان پى نىشان بداتەۋە ، باشترىن ئامرازىكىش بىكرىت بەم كارە ھەستىت راگەياندىكى نازادى راستگۆي بابەتە .